

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 9 września 2019 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący i sprawozdawca

Andrzej Zielonacki

Grzegorz Jędrejek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 czerwca 2018 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej M Sp. z o.o. z siedzibą w T ,

p o s t a n a w i a:

- 1) uwzględnić zażalenie w zakresie odnoszącym się do zgodności art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) nie uwzględnić zażalenia w pozostałym zakresie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Julia Przyłębska

Andrzej Zielonacki

Grzegorz Jędrejek

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 28 listopada 2016 r. (data nadania) M Sp. z o.o. z siedzibą w T (dalej: skarżąca) wystąpiła o stwierdzenie, że art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim wymieniono w nim orzeczenia sądu pierwszej instancji, od których stronie postępowania przysługuje zażalenie, odwracając tym samym konstytucyjną zasadę, zgodnie z którą wyjątki w zakresie prawa do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji określa ustawa, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Skarżąca wniosła też o stwierdzenie, że art. 117³ k.p.c. w zakresie, w jakim czynność sądowa polegająca na wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu dokonywana jest przez organ samorządu adwokackiego lub radcowskiego, który nie jest ani niezależnym i niezawisłym sądem, ani trybunałem, jest niezgodny z art. 10 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji. Nadto wystąpiła o stwierdzenie, że art. 118 § 5 k.p.c. w związku z art. 21 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157) w zakresie, w jakim pełnomocnik z urzędu (radca prawny lub adwokat) rozstrzyga o zasadności skargi konstytucyjnej osoby, dla której został ustanowiony, jest niezgodny z art. 79 ust. 1 oraz art. 188 pkt 5 w związku z art. 10 ust. 2 i w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Postanowieniem z 6 czerwca 2018 r., doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 18 czerwca 2018 r., Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Podstawą wydania tego orzeczenia było stwierdzenie przez Trybunał, że w zakresie postawionego w skardze zarzutu niekonstytucyjności art. 394 § 1 k.p.c., skarżąca nie dysponuje orzeczeniem stwierdzającym brak możliwości zaskarżenia postanowienia Sądu Rejonowego w T z listopada 2015 r. oddalającego wniosek skarżącej o zmianę

pełnomocnika z urzędu ustanowionego w celu wniesienia skargi konstytucyjnej, natomiast co do zaskarżonych art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c. – że nie były one podstawą wydania orzeczenia wskazanego przez skarżącą jako ostateczne.

W zażaleniu z 22 czerwca 2018 r. (data nadania) na powołane wyżej postanowienie skarżąca zarzuciła naruszenie przez Trybunał Konstytucyjny: art. 61 ust. 1 i ust. 4 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK – przez błędne przyjęcie, że skarga nie spełnia wymogów formalnych oraz że usunięcie braków nie jest możliwe; art. 190 ust. 5 Konstytucji – przez jego niezastosowanie i wydanie zaskarżonego orzeczenia w składzie jednoosobowym, a nie kolegialnym; § 16 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1715, ze zm.; dalej: rozporządzenie) – przez brak przyznania wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie skargi mimo zgłoszenia w skardze wniosku w tym zakresie.

Skarżąca wniosła o uwzględnienie zażalenia i nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Zażądała ponadto zasądzenia od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej przez jej pełnomocnika z urzędu – w wysokości 150% stawki przewidzianej w rozporządzeniu – za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej oraz występowanie w postępowaniu zażaleniowym.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Zmierzając do podważenia podstawy odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w części odnoszącej się do zarzutu niekonstytucyjności art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.), skarżąca podniosła w zażaleniu, że niezasadne jest żądanie od niej złożenia nieprzewidzianego przez prawo zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w T z listopada 2015 r. jedynie w celu wykazania, że zażalenie to jest niedopuszczalne. W przekonaniu skarżącej w wydanym w jej sprawie postanowieniu z czerwca 2016 r., sygn. akt , Sąd Okręgowy w K , odmawiając sporządzenia uzasadnienia postanowienia z listopada 2015 r. oddalającego wniosek skarżącej o zmianę pełnomocnika z urzędu, rozstrzygnął ostatecznie o możliwości zaskarżenia tego orzeczenia na podstawie art. 394 § 1 k.p.c.

Jak stanowi zaskarżony art. 394 § 1 k.p.c., zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na wymienione enumeratywnie postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego. Zgodnie z art. 357 § 2 k.p.c. postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym (jak w niniejszej sprawie) sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; sąd doręcza postanowienie z uzasadnieniem, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia.

W sprawie skarżącej sąd drugiej instancji podtrzymał – na podstawie art. 357 § 2 k.p.c. – rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji w przedmiocie odmowy sporządzenia uzasadnienia postanowienia o oddaleniu wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu z uwagi na niezaskarżalność tego orzeczenia, wynikającą *a contrario* z treści art. 394 § 1 k.p.c. Tym samym, sąd odwoławczy przesądził, że od rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie zmiany pełnomocnika z urzędu zażalenie nie przysługuje. W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że skarżąca uzyskała na podstawie kwestionowanego przepisu orzeczenie ostatecznie kształtujące jej sytuację prawną i niezaskarżalne w drodze zwyczajnych środków

odwoławczych. Mając to na uwadze, Trybunał uwzględnił zażalenie w części dotyczącej zarzutu niekonstytucyjności art. 394 § 1 k.p.c. i przekazał skargę konstytucyjną w tym zakresie do oceny merytorycznej.

3. Trybunał w pełni podziela wyrażony w zaskarżonym orzeczeniu pogląd, że zarówno Sąd Rejonowy w T , w postanowieniu z grudnia 2015 r., sygn. akt , jak i Sąd Okręgowy w K w – wydanym na skutek zażalenia powyższego orzeczenia postanowieniu z czerwca 2016 r., sygn. akt – orzekał o możliwości uzyskania przez skarżącą uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego w T z listopada 2015 r. oddalającego jej wniosek o zmianę pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Zakwestionowany art. 117³ k.p.c. i art. 118 § 5 k.p.c. nie były więc podstawą orzeczenia wskazanego w skardze jako orzeczenie ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Powołana okoliczność nie została skutecznie zakwestionowana przez skarżącą, co skutkowało stwierdzeniem przez Trybunał, że kwestionowane postanowienie jest prawidłowe w części odnoszącej się do sformułowanych przez skarżącą zarzutów niekonstytucyjności art. 117³ k.p.c. i art. 118 § 5 k.p.c. w związku z art. 21 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157).

4. Zdaniem skarżącej wydanie zaskarżonego postanowienia w składzie jednoosobowym, a nie kolegialnym (bez głosowania) stanowi bezpośrednie naruszenie normy wynikającej z art. 190 ust. 5 Konstytucji.

Stanowisko skarżącej wynika z błędnego rozumienia zakresu zastosowania art. 190 ust. 5 Konstytucji. Przypomnienia wymaga bowiem, że przepis ten odnosi się do orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydawanych w toku merytorycznej kontroli konstytucyjności norm prawnych. Świadczy o tym już samo jego umiejscowienie w systematyce art. 190 Konstytucji – bezpośrednio po przepisach regulujących charakter prawny, ogłaszanie i skutki orzeczeń Trybunału

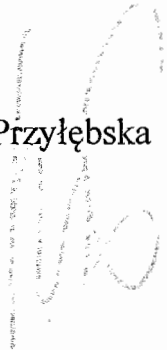
Konstytucyjnego (art. 190 ust. 1-4 Konstytucji). Poza zakresem zastosowania art. 190 ust. 5 Konstytucji pozostają natomiast postanowienia Trybunału wydawane na etapie wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej, przesądzające dopiero o dopuszczalności poddania zaskarżonego przepisu kontroli merytorycznej. Podobnie przyjmuje się w doktrynie prawa konstytucyjnego, której przedstawiciele aprobuje podejmowanie przez Trybunał w składzie jednoosobowym, na etapie wstępnej kontroli, rozstrzygnięć innych niż merytoryczne (por. L. Garlicki, Uwaga 26 do art. 190 [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Tom V, pod red. L. Garlickiego, Warszawa 2005).

5. W zażaleniu wskazano, że w kwestionowanym postanowieniu Trybunał nie przyznał pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie skargi konstytucyjnej mimo wniosku zgłoszonego w skardze.

Zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem na rzecz wnoszącego skargę konstytucyjną obejmuje zarówno postępowanie zakończone rozstrzygnięciem merytorycznym (wyrokiem), jak i zakończone na etapie wstępnego rozpoznania na skutek nienadania skardze dalszego biegu. W przedmiocie zwrotu kosztów Trybunał orzeka nie wcześniej niż wraz z wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie zainicjowane wniesieniem skargi konstytucyjnej.

Z powyższego wynika, że rozpoznanie przez Trybunał wniosku skarżącej o zwrot kosztów postępowania przed uprawomocnieniem się postanowienia Trybunału z 6 czerwca 2018 r. o odmowie nadania skardze dalszego biegu, jakby chciała tego skarżąca, byłoby przedwczesne.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał postanowił jak w sentencji.

Julia Przyłębska

Andrzej Zielonacki

Grzegorz Jędrejek